

NUKLEINSKE KISELINE

POLIMERI
NUKLEOTIDA

ŠTA SU NUKLEINSKE KISELINE?

- Molekule nukleinskih kiselina su polinukleotidi, koje se sastoje od velikog broja mononukleotida. To su visoko molekulska jedinjenja sa molskom masom koja se iskazuje u milionima.

ULOGA NUKLEINSKIH KISELINA

- očuvanje i prenos genetičke informacije
- biosinteza proteina
- Katalitička funkcija
- nukleotidi, imaju bitnu ulogu u metabolizmu,
- razmeni materije
- razmeni energije.

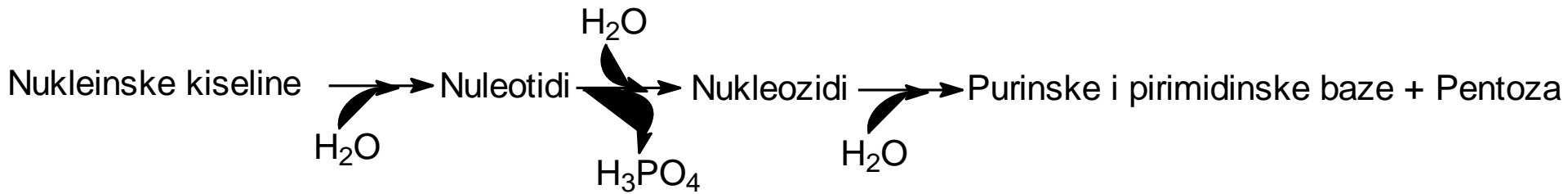
SASTAV NUKLEINSKIH KISELINA

- šećerne komponente (riboza i dezoksiriboza),
- purinske i pirimidinske heterociklične baze
- fosforna kiselina.

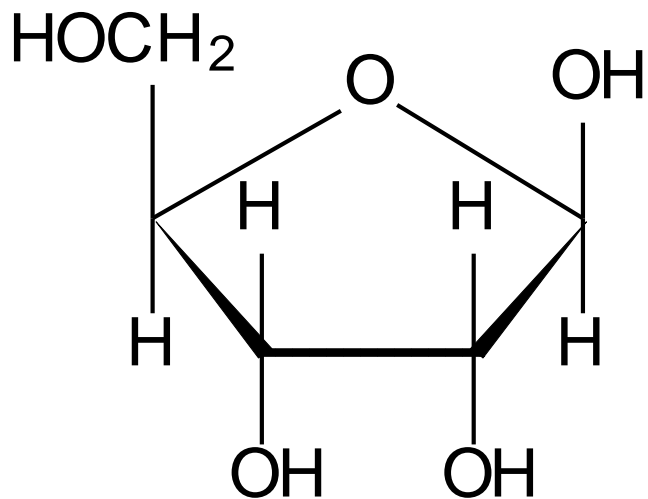
POSTOJE DNA I RNA

- **Dezoksiribonukleinska kiselina (DNA)** -
sadrži dezoksiribozu
- **Ribonukleinska kiselina (RNA)** -
sadrži ribozu

Hidroliza nukleinskih kiselina

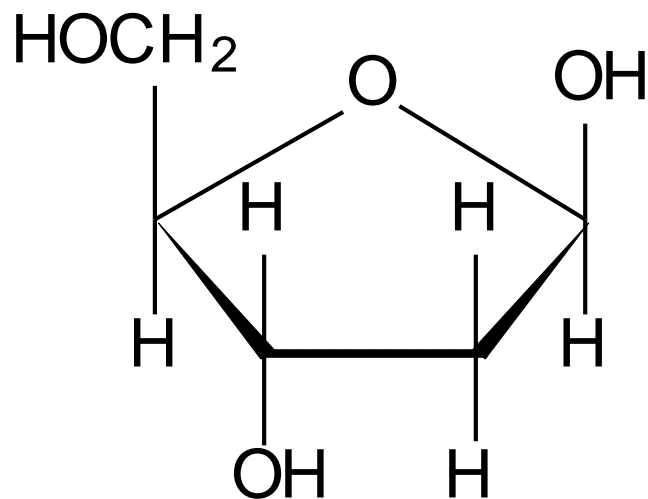

Šećerne komponente

Riboza

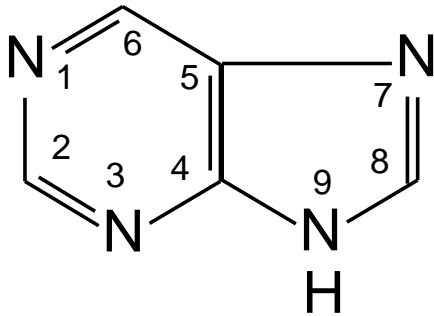
β -D-ribofuranosa

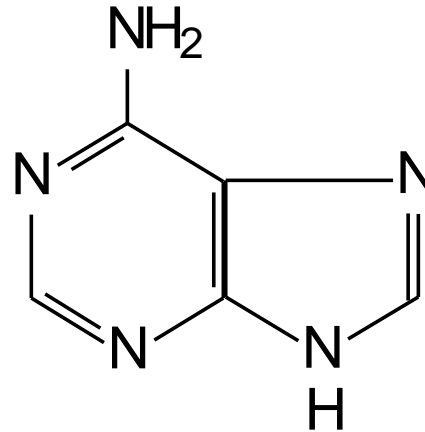
Dezoksiriboza

2-dezoksi- β -D-ribofuranosa

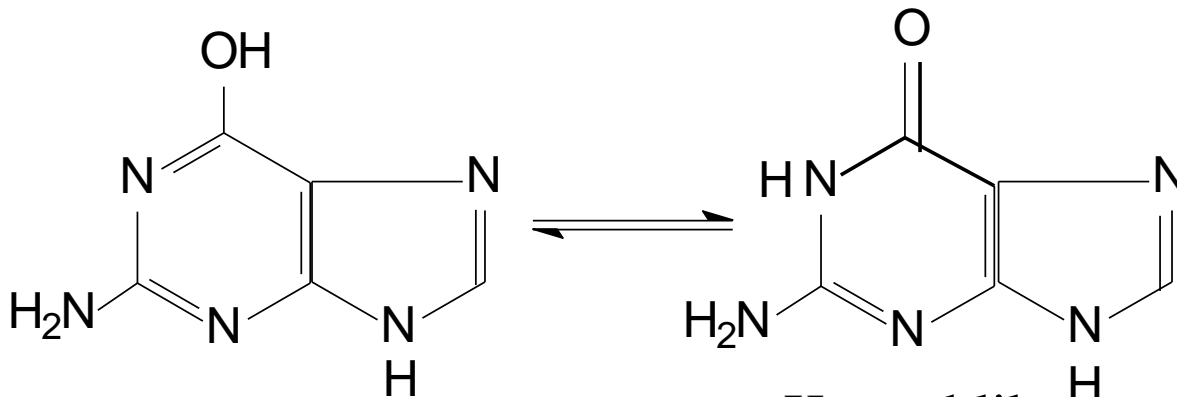
Purinske baze

Purin

Adenin (6-aminopurin) **A**

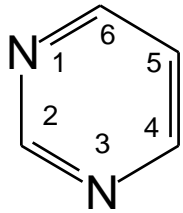
Enolni oblik

Keto oblik

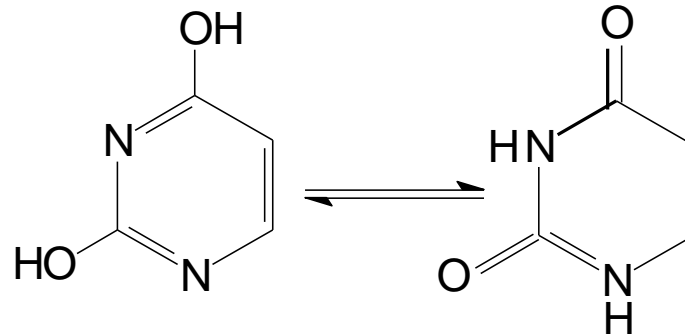
Guanin (2-amino-6-hidroksipurin) **G**

Pirimidinske baze

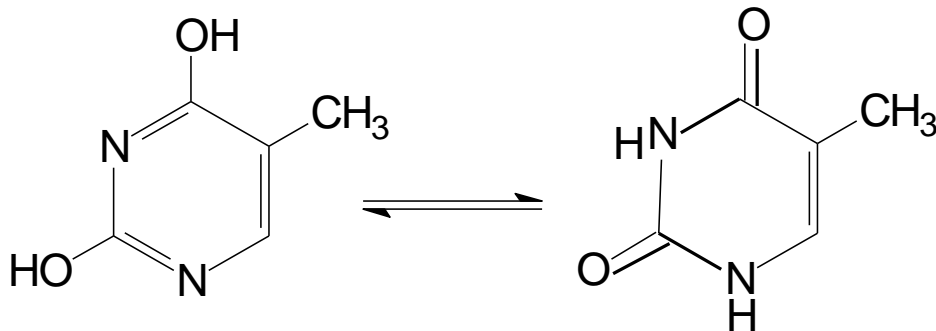
Pirimidin

Enolni oblik

Keto oblik

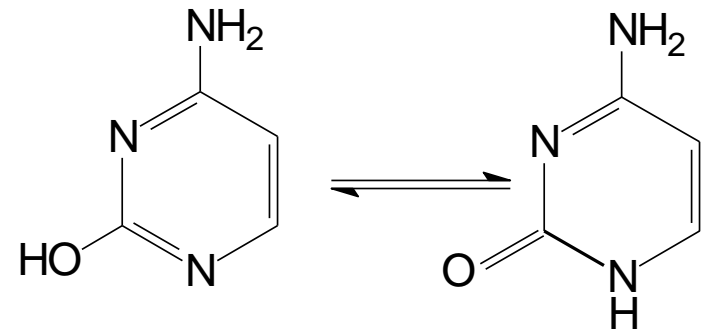
Uracil (2,6-dihidroksipirimidin) **U**

Enolni oblik

Keto oblik

Timin (5-metiluracil) **T**

Enolni oblik

Keto oblik

Citozin (2-hidroksi-6-aminoprimidin) **C**

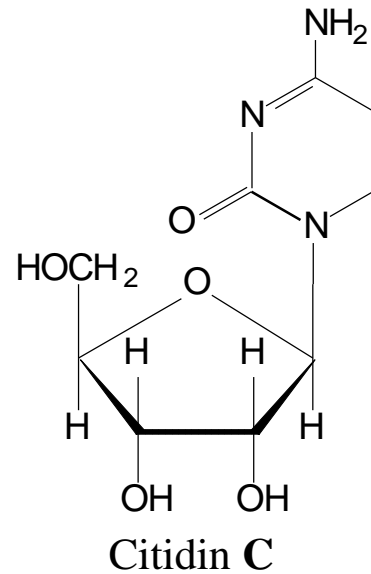
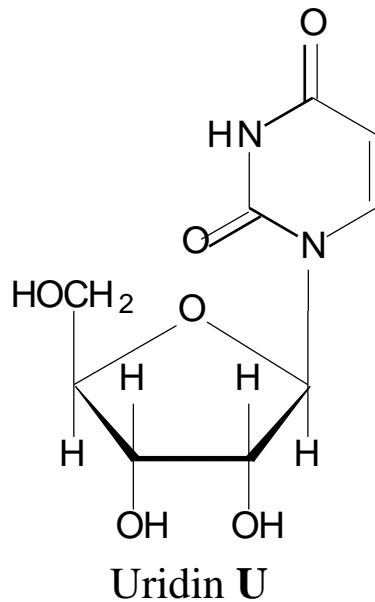
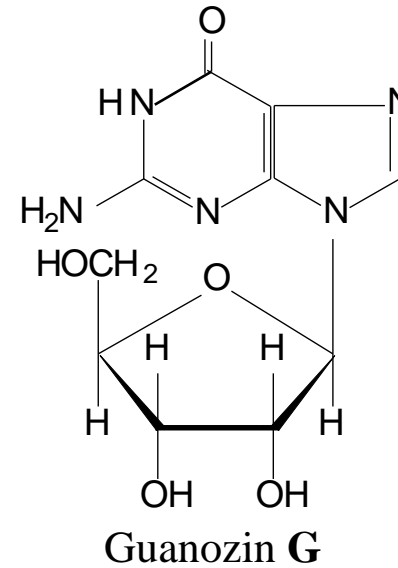
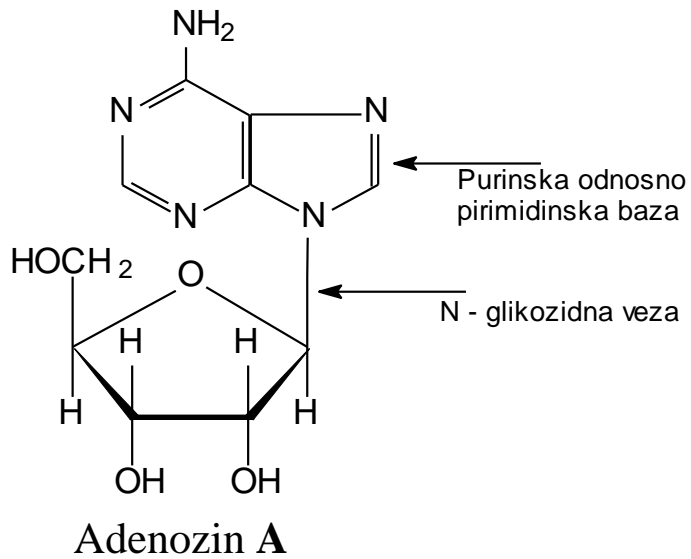
DNA I RNA

- Šećer-dezoksiriboza
- Baze: AT GC
- Dvostruki niz
- Hemijski stabilna
- Šećer-riboza
- Baze: ACGU
- Jednostruki niz
- Hemijski labilna

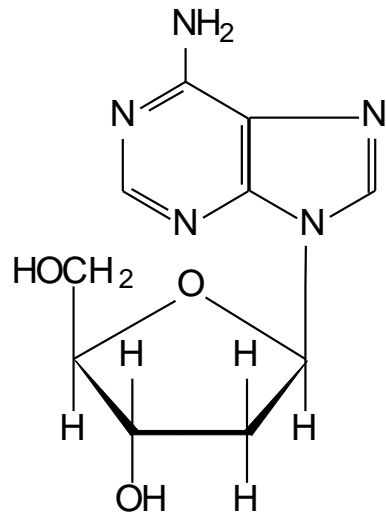
NUKLEOZIDI

- Nukleozidi su N-glikozidi nastali spajanjem purinskih i pirimidinskih baza i riboze (odnosno dezoksiriboze).
- β -N-Glikozidna veza se gradi između anomernog ugljenikovog atoma C-1' riboze (odnosno dezoksiriboze) i atoma azota: N-1 kod pirimidinskih i N-9 kod purinskih baza
- atomi ugljenika kod odgovarajuće pentoze se označavanju kao 1'; 2'; 3'; 4' i 5'.

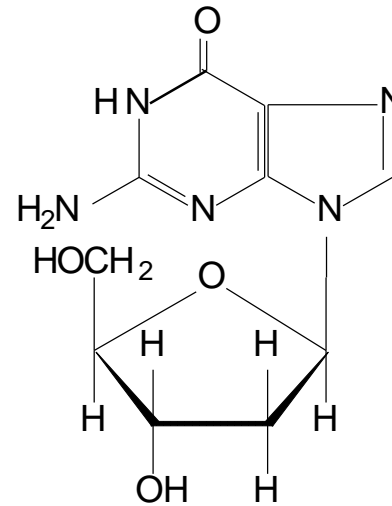
NUKLEOZIDI - strukture

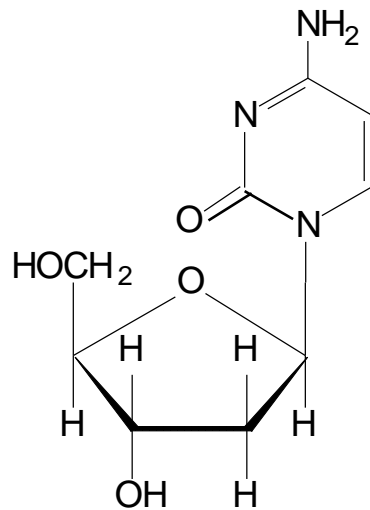
DEZOKSINUKLEOZIDI - strukture

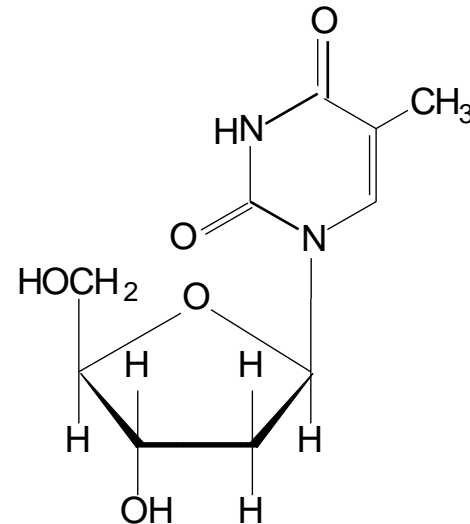
Dezoksiadenozin **dA**

Dezoksiguanozin **dG**

Dezoksicitidin **dC**

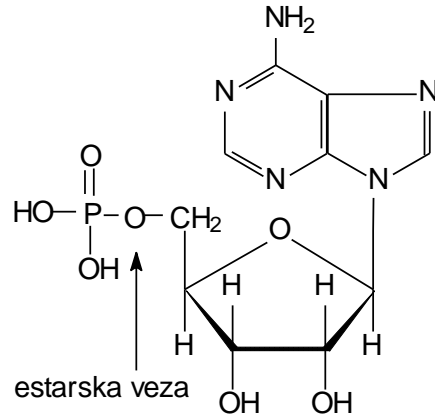

Timidin **dT**

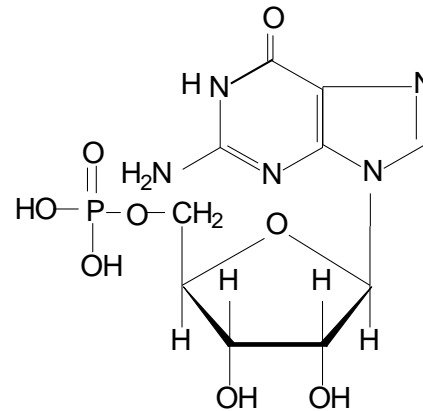
NUKLEOTIDI

- Nukleotidi su fosfatni estri nukleozida.
- Esterifikuje se hidroksilna grupa u položaju C-5' ili C-3' kod ostatka riboze (ili dezoksiriboze).
- Razlikujemo ribonukleotide (monomerne jedinice RNA) i dezoksiribonukleotide (monomerne jedinice DNA).
- Nukleotide možemo smatrati, s jedne strane kao estere nukleozida (fosfate) a sa druge strane kao kiseline zbog prisustva ostatka fosforne kiseline.

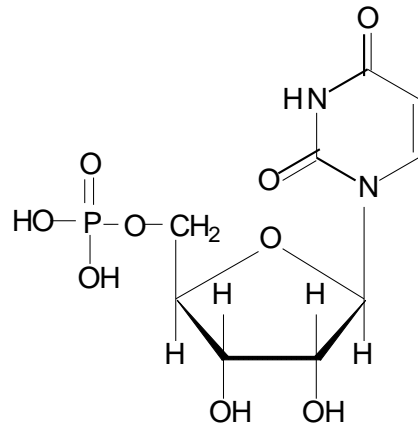
NUKLEOTIDI - strukture

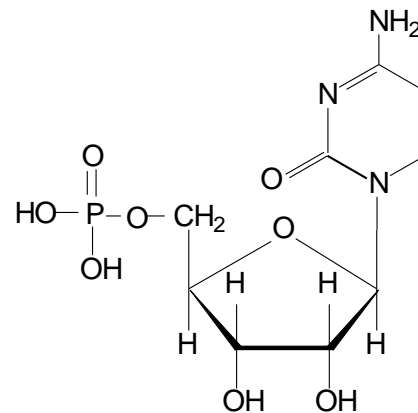
Adenzin-5'-fosfat
Adenzinmonofosfat AMP
5'-adenilna kiselina

Guanozin-5'-fosfat
Guanozinmonofosfat GMP
5'-guanilna kiselina

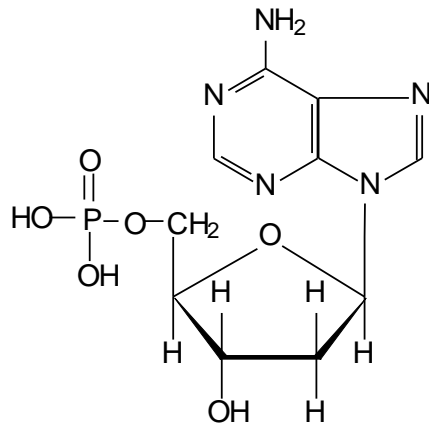

Uridin-5'-fosfat
Uridinmonofosfat UMP
5'-uridilna kiselina

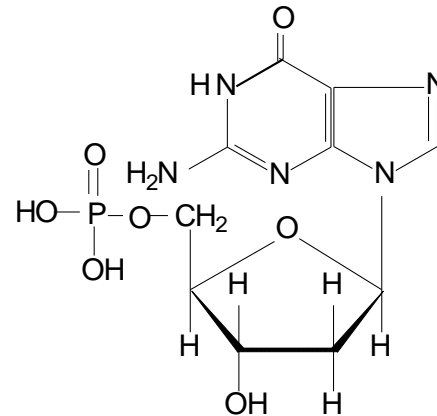

Citidin-5'-fosfat
Citidinmonofosfat CMP
5'-citidilna kiselina

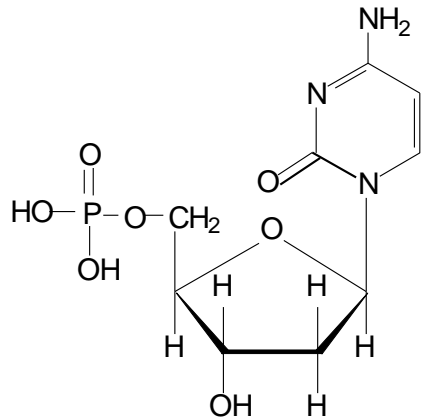
DEZOKSINUKLEOTIDI - strukture

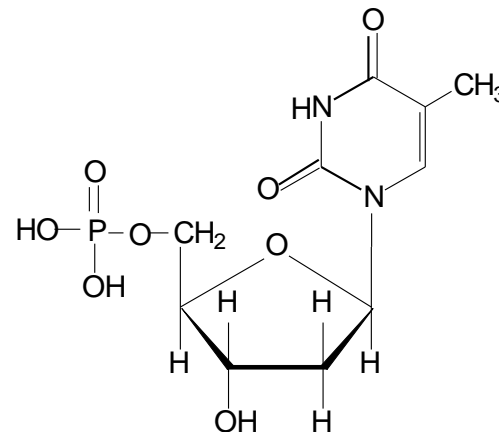
Dezoksiadenozin-5'-fosfat
Dezoksiadenozinmonofosfat dAMP
5'-dezoksiadenilna kiselina

Dezoksiguanozin-5'-fosfat
Dezoksiguanozinmonofosfat dGMP
5'-dezoksiguanilna kiselina

Dezoksicitidin-5'-fosfat
Dezoksicitidinmonofosfat dCMP
5'-dezoksicitidilna kiselina

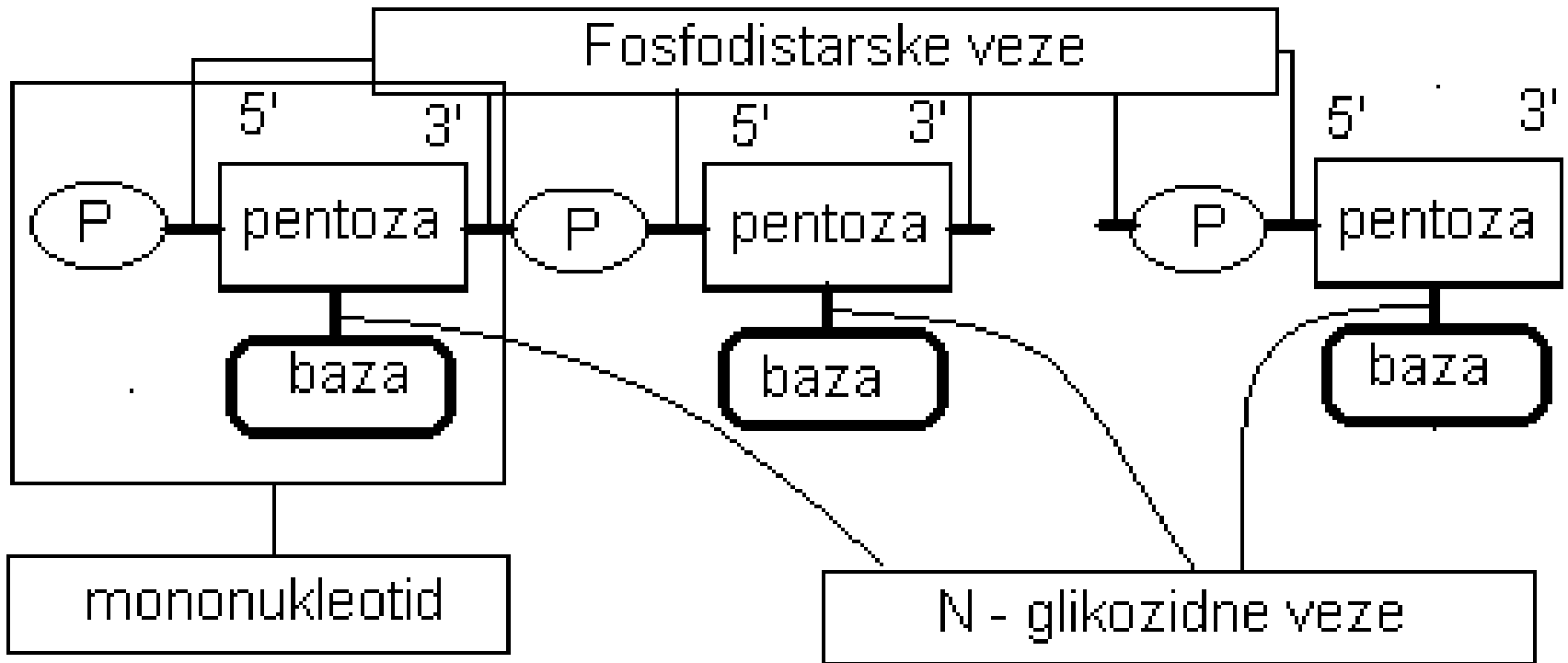
Timidin-5'-fosfat
Timidinmonofosfat dTMP
5'-timidilna kiselina

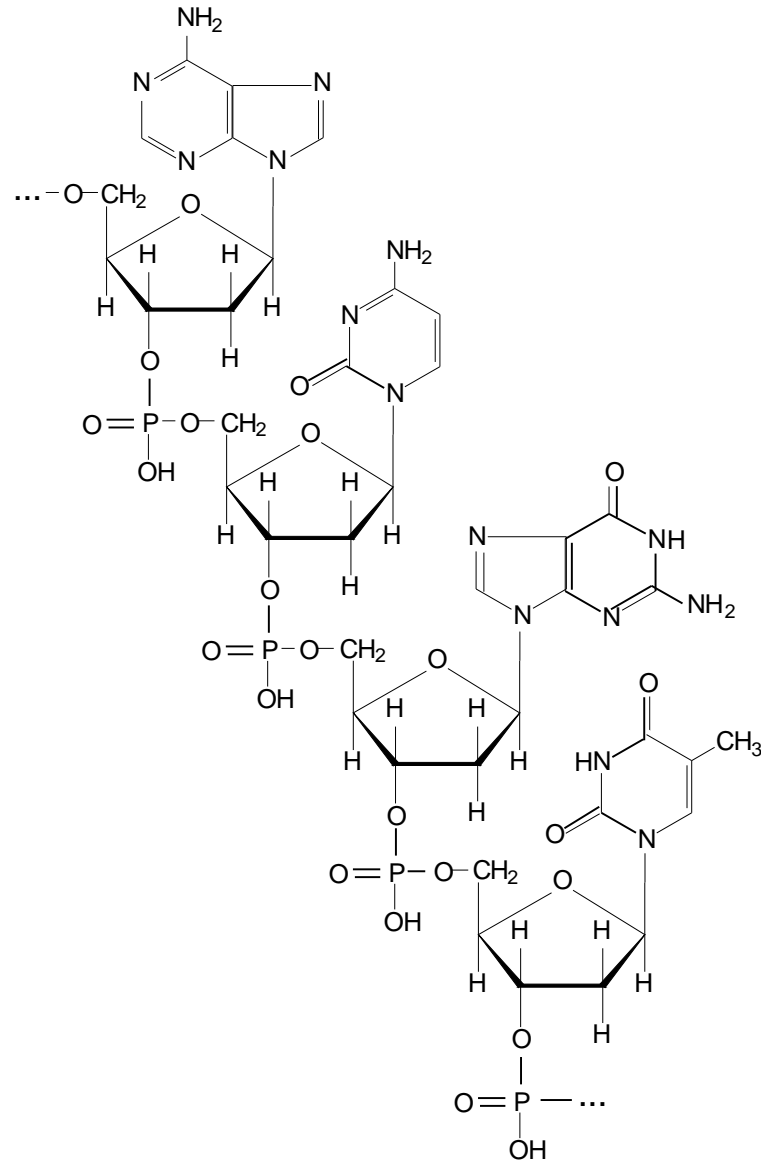
Grada polinukleotidnog lanca

- Polinukleotidni lanci nastaju povezivanjem mononukleotida u dugačke nizove pomoću fosfatnih grupa pri čemu se grade fosfodiesterne veze
- Fosfatna grupa u polinukleotidnom lancu stvara dve fosfoesterne veze sa C-3' prethodne mononukleotidne jedinice i sa C-5' sledeće mononukleotidne jedinice u nizu
- Osnovni niz u polipeptidnom lancu se sastoji od naizmenično povezanih ostataka pentozna i fosfata dok purinske i pirimidinske baze čine "bočne grupe"

prikaz građe polinukleotidnog lanca

Segment polinukleotidnog lanca DNA

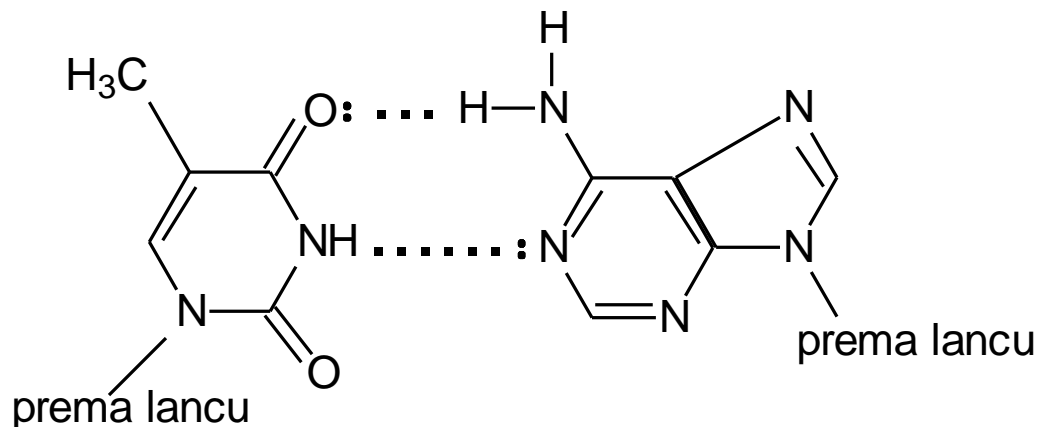
Primarna struktura nukleinskih kiselina

- Primarna struktura nukleinskih kiselina predstavlja redosled vezivanja nukleotidnih jedinki u neprekidni polinukleotidni lanac.
- Ustanovljavanje redosleda vezivanja nukleotidnih jedinki u molekulu nukleinskih kiselina predstavlja njenu pravu karakterizaciju.
- Za određivanje primarne strukture postoji nekoliko hemijskih i biohemijskih metoda

SEKUNDARNA STRUKTURA NUKLEINSKIH KISELINA

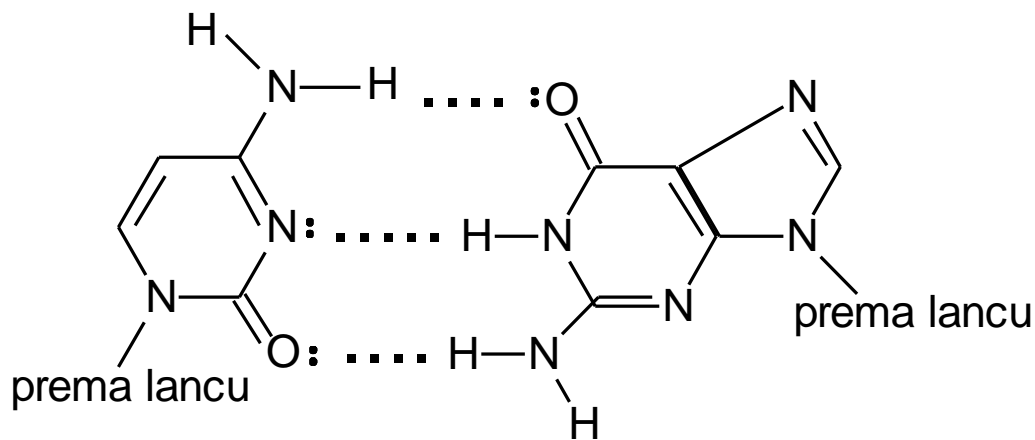
- Sekundarna struktura DNA predstavlja prostornu organizaciju polinukleotidnih lanaca u molekuli DNA.
- Sekundarna struktura molekula DNA je prvi put objavljena 1953. godine od strane Watsona i Cricka
- molekula DNA se sastoji iz dva polinukleotidna lanca, obavijenih oko centralne ose uz stvaranje dvostruke spirale
- dva polinukleotidna lanca su postavljena antiparalelno
- Purinske i pirimidinske baze nukleotidnih jedinki se nalaze unutar dvostruke spirale
- Tako se uvek naspram adenina nalazi timin a naspram guanina citozin tj komplementarni par je AT odnosno GC.

Nastajanje vodoničnih veza između komplementarnih baznih parova

Timin

Adenin

Citozin

Guanin

DVOSTRUKA SPIRALA DNA

